

Tyske Jenny Erpenbeck skriver rørende roman om kærlighed, tab og genforening i Østberlin

Jenny Erpenbecks anmelderroste fjerde roman, *Kairos*, er netop oversat til dansk. Foto: Katharina Behling

Simone Bertelsen
18.05.2024

BØGER // ANMELDELSE – I den bevægende bog *Kairos* fremskriver den tyske forfatter Jenny Erpenbeck kærligheden i al dens uigennemskuelige kompleksitet samtidig med, at hun skildrer østtyskernes erfaring med genforeningen i alle dens nuancer. “Mens verden jubler på deres vegne, må østtyskerne se deres hjem og kultur blotlagt som den forkerte”, skriver Simone Bertelsen.

Kairos

Forfatter: Jenny Erpenbeck

Oversat af: Andrea Fehlauer

Forlag: **Gads Forlag**, 358 sider. Udkom d. 17. maj 2024

En ung, smuk kvinde på 19 år indleder et passioneret og stormomsust forhold til en 34 år ældre mand – forfatter, far og gift. Det kunne umiddelbart lyde som noget, vi har

hørt før. Men mens tyske Jenny Erpenbecks forrygende roman *Kairos*, oversat til dansk af Andrea Fehlaue, ved første øjekast er en klassisk fortælling om en fra start dødsdømt kærlighedsrelation, er den ved nærmere eftersyn også, eller måske snarere, fortællingen om et stykke tysklandshistorie.

Erpenbecks fortælling om livet i Østberlin i årene omkring Murens fald er rørende, kompleks og nuanceret på en måde, jeg ikke har hørt den fortalt før.

Det private og det politiske flettes elegant ind i hinanden

Den 11. juli i året 1986, mens regnen pisker ned, står Hans og Katharina på den samme bus. De stiger begge af på Alexanderplatz, og de søger begge ly under S-Bahnbroen – her mødes de for første gang. Et tilfældigt møde, men skæbnesvangert skal det vise sig at blive. Allerede her er livet for altid forandret.

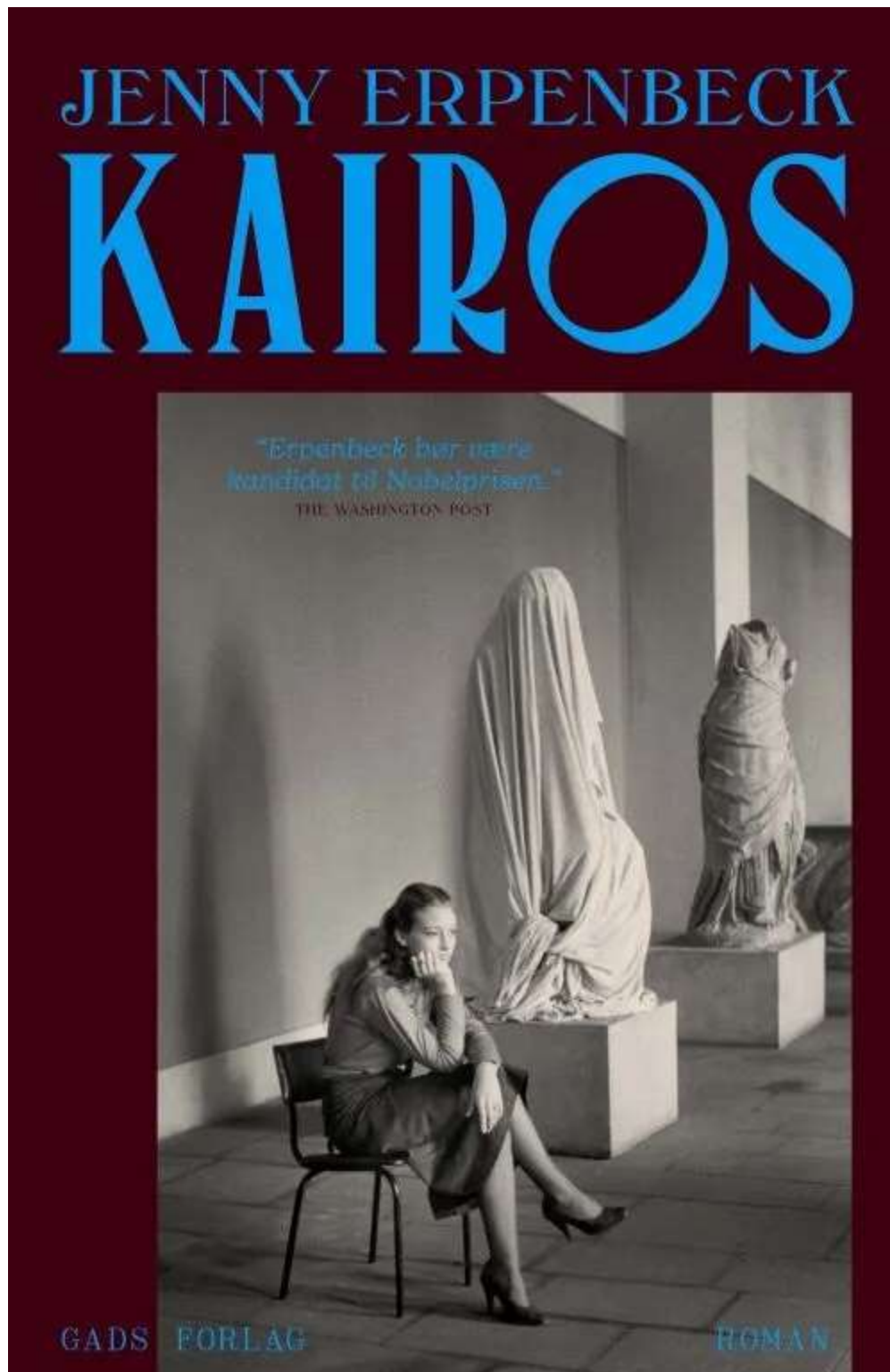
Hans, der ikke ligefrem er nogen nybegynder udi elskerinder, proklamerer, at de kun kan ses en gang imellem, men snart benytter de to sig af enhver chance for at stjæle et lykkeligt øjeblik i hinandens selskab. Deraf titlen. I græsk mytologi er Kairos gud for det lykkelige øjeblik, for det rette tidspunkt. Og i Hans og Katharinas forelskelsesomtågede opfattelser kunne der naturligvis ikke have været et lykkeligere øjeblik, et mere rigtigt tidspunkt at stå af bussen og søge ly for regnen på Alexanderplatz end netop den juli eftermiddag i 1986.

De to dyrker det lykkelige øjeblik, som var det en helligdom. Den 11. i hver måned skal deres kærlighed fejres (hvad den i øvrigt også bliver på månedens resterende dage). Erpenbeck skriver fremragende tankestrømme, hvor hverdagens trivialitet blander sig med følelser på den helt store klinge og illustrerer rammende, hvordan den tidlige forelskelse blander sig i enhver tanke, den forelskede gør sig.

I takt med at DDR svækkes og Murens fald nærmer sig, forvandler Hans og Katharinas lykke sig til det modsatte

For Katharinas vedkommende synes kærligheden og begæret i høj grad at være drevet af en nysgerrighed og et videbegær. På godt og ondt bliver Hans også en slags lærer for hende. Han repræsenterer et stykke af Tyskland og af Tysklands historie, der hidtil har været lukket land for den unge kvinde. Hun spørger ivrigt ind til hans barndom under naziregimet og til hans kendskab til det eksotiske Vesttyskland. Hvor han frivilligt er flyttet fra vest til øst, har hun aldrig kendt en anden del af verden.

De to deler kærligheden til klassisk musik og litteratur, og sammen dyrker de kunstnere som Bertolt Brecht, leder af den østtyske teatergruppe *Berliner Ensemble*, og Wolf Biermann, den østtyske digter, der blev forvist fra DDR. I den forstand bliver romanen også et portræt af østtysk kultur – og tabet af den. Dette element er mere centralt, end det til en begyndelse kan synes. For *Kairos* er i høj grad en tabsfortælling. Den handler om tabet af sig selv og – på godt og ondt – tabet af et hjemland.

Omstændighederne taget i betragtning er Hans og Katharinas relation skrøbelig og kan hvert øjeblik smuldre. På den måde spejler deres forhold den politiske virkelighed, det udspiller sig i. Blandt romanens mange forcer er måden, hvorpå den rent stilistisk understøtter sit indhold. Scenisk fremstilling og nutidsform giver en intens følelse af at befinde sig midt i begivenhederne, og med ofte højt tempo og synsvinkelskift fra sætning til sætning fletter Erpenbeck på elegant vis Hans og Katharinas liv og tanker ind i hinanden.

På samme måde flettes deres kærlighedsfortælling ind i de politiske omstændigheder, der til en start er et bagtæppe, men senere indtager en hovedrolle. Kærligheden udfordres og sættes under pres, mens DDR-regeringen gør det samme. Måske netop fordi Hans og Katharina lever i en verden, og en relation, der i næste sekund kan være af i går, må hvert lykkeligt øjeblik dyrkes, som var det det sidste. For som det jo så ofte er: Højt at flyve, dybt at falde.

Tabet af en identitet og et hjemland

I takt med, at DDR svækkes, og Murens fald nærmer sig, forvandler Hans og Katharinas lykke sig til det modsatte. Et fejltrin fra Katharinas side driver Hans (og som konsekvens også Katharina) til randen af vanvid. På destruktiv og magtbegærlig vis skal episoden gennemtrævles, og selv Katharina overbevises om, at den største gave, Hans kan give hende, er ”den grundige besigtigelse af ruinerne”, som det lyder.

Nu er det ikke længere det lykkelige, men det ulykkelige øjeblik, der skal dyrkes på nærmest sygelig vis. Hvad hverken Hans eller Katharina rigtig vil indse er, at de nok klamrer sig fast til noget, der for længst er gået i stykker. En lignende erkendelse må DDR-regimet gøre.

Mens Hans og Katharina mister sig selv og hinanden, falder Muren, og de mister dermed også deres hjemland, som de kender det. ”Hjemlandet forlader ham, uden at han flytter sig af stedet”, som det meget rammende beskrives.

“Romanens skildring af hjemlandet, der glider ud mellem fingrene på karaktererne, er meget rørende

Ligesom Erpenbeck evner at fremskrive kærligheden i al dens uigennemskuelige kompleksitet, skildrer hun østtyskernes erfaring af genforeningen i alle dens nuancer. Mens verden jubler på deres vegne, må østtyskerne se deres hjem og kultur blotlagt som den forkerte. Flere karakterer oplever at blive udstillet som andenrangsborgere, de mister deres jobs til vesttyskere, der er dem teknologisk overlegne, og ét ukendt og påtvunget styre afløses af et andet – det vesttyske.

Romanens skildring af hjemlandet, der glider ud mellem fingrene på karaktererne, er meget rørende. ”Man betaler altså med eksistentiel uvished for overskridelsen af den hvide linje og for den billige vin, som man kan købe overalt her efter valutaunionen”, lyder det og understreger, hvordan karaktererne føler sig revet op med roden. Arbejdet med at finde hjem på ny – særligt for Katharina – er ikke konsekvensfrit for relationen til Hans.

”Det er ikke vores personlige tragedier, der bevæger verden” siger Hans på et tidspunkt til Katharina. Men i *Kairos* er den private og den politiske tragedie nænsomt og komplekst viklet ind i hinanden. Da DDR splintres, verfes skår langt ind i fremtiden. Sådan er det også med Hans og Katharinas kærlighed. Det er bevægende – og absolut læseværdigt.

Læs også Simone Bertelsens [anmeldelse af Elias Sadaqs nye digtsamling *Djinn* \(2024\)](#).

Berlin

Genforening

Murens fald

Tyskland

Simone Bertelsen

Simone Bertelsen (f. 1997) er cand.mag. i litteraturvidenskab fra Syddansk Universitet med udvekslingsophold på Humboldt-Universität zu Berlin.

Modtag POV Weekend, følg os på Facebook – eller bliv medlem!

Hold dig opdateret med ugens væsentligste analyser, anmeldelser og essays i **POV Weekend** – hver fredag morgen.

Det er gratis, og du kan tilmelde dig her →

Ja tak, send mig POV Weekend

POV er et åbent og uafhængigt dansk non-profit medie.

Har du mulighed for at bidrage til vores arbejde? Bliv medlem her →

25 kr./md.

50 kr./md.